

OSJEČKA JEZIKOSLOVKA ZALJUBLJENA U JEZIK 19. STOLJEĆA

Jadranka Mlikota: Hrvatske posebnosti nema bez tradicije

Objavljeno 16. kolovoza 2014.

Najnovije izdanje Hrvatskog pravopisa, koje je objavio Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, žestoko je podijelio jezikoslovce. Među onima koji su mu glasno i jasno rekli NE i osječka je znanstvenica, doc. dr. sc. Jadranka Mlikota, s Katedre za suvremeni hrvatski jezik osječkog Filozofskog fakulteta.

Sredinom lipnja ove godine objavila je i predstavila svoju knjigu “Slavonska tkanica”, o jeziku 19. stoljeća, onoga zavičajnih književnika i novinstva.

Rekla si da ti je jezik 19. stoljeća velika ljubav, a zapravo se baviš suvremenim. Jel' to figa u džepu samoj sebi?

- Ne bih to nazvala figom u džepu. Jezičnu je suvremenost gotovo nemoguće razumjeti bez poznavanja (bliže) jezične prošlosti. A osobito bez poznavanja jezika 19. stoljeća - nasljedovanje jezične tradicije i “oslušivanje” naravnih jezičnih promjena ono je na čemu su zagrebački slovničari gradili jezičnu normu. Krajem je stoljeća, a osobito u prvim desetljećima novoga, 20. stoljeća, jezična norma zagrebačke filološke škole, djelovanjem hrvatskih vukovaca, grubo prelomljena, kao nikada do tada. Tragovi se toga prijeloma provlače i dalje, do duboko u 20. stoljeće, stoga ni svoju jezičnu suvremenost ne možemo jasnije spoznati bez zagledanja, nerijetko i ugledanja, u prethodna jezična razdoblja.

PRAVI PUTOKAZ

Čini li onda to većinu hrvatskih jezikoslovaca lošim, površnim znanstvenicima, ako se ograđuju od prošlosti, ako je negiraju? Grade kuću rušeći joj temelje?

- Mislim da je tradicija doista čvrst temelj na kojem je dobro graditi suvremenost. Nasljedovanje baštine, pa i jezične i jezikoslovne, te od nje kretati prema razumijevanju današnjih jezičnih promjena, doista smatram pravim putokazom. I prijašnja su nas jezikoslovna razdoblja podučila koliko je bitno ne nijekati tradiciju, nego ju baštiniti. Svaki je odmak od nje, nagli i skokovit, jeziku nenaravan - govornici takve jezične promjene, bez obzira na to bile one gramatičke, pravopisne ili

pripadale kojoj drugoj razini, vrlo brzo osjete nametnutima pa i njima samima postaju - nenaravnima. Hrvatske, kao i svake druge, identitetske posebnosti nema bez tradicije, pa onda ni jezika bez oslanjanja na njezine temelje.

Iako si u najboljoj životnoj dobi, svrstati te možemo u mlade znanstvenike. Koliko naš obrazovni sustav i zajednica pružaju mogućnosti i podrške mladima za rad, istraživanje, osobni razvitak...?

- Premda još uvijek dvojim jesu li ovo doista "najbolje životne godine", hvala na riječima ohrabrenja. S obzirom na to da sam u akademskoj zajednici desetak godina, u tom - akademskom smislu - doista i pripadam mlađim znanstvenicima. Što se tiče obrazovnoga sustava i njegova odnosa prema mladim istraživačima, mislim da im pruža onoliko koliko je doista moguće, s obzirom na teret krize koji još uvijek svi osjećamo. I u ovom poslu, kao i u većini drugih, osloniti se na sebe, svoje mogućnosti i svoje granice svakodnevno pomicati - to je ono što te osobno, a i poslovno, razvija; bez osobnoga ulaganja i entuzijazma nemoguće je o(p)stati ni u jednom poslu.

U svojoj se knjizi "Slavonska tkanica" baviš malima, marginaliziranima. Nije li to klizak teren? Možda su s razlogom na margini, poluzaboravljeni?

- I ja sam sebi koji put, jezično portretirajući danas gotovo zaboravljene književnike, kulturne i javne djelatnike iz Slavonije, postavila slično pitanje. No ipak riječ je o autorima koji u svoje vrijeme i nisu bili u tolikoj mjeri marginalizirani, koji su vrlo aktivno sudjelovali ne samo u jezičnom, obrazovnom i književnom životu druge polovine 19. st., već i katkada i u političkom. Stoga su odabrani autori većim dijelom već osigurali svoje mjesto u hrvatskoj književnoj (a i političkoj) povijesti, ali je jezična o njima većim dijelom neispisana pa je njihov jezik osta(ja)o na rubu hrvatskoga povijesnojezičnoga prostora 19. stoljeća. A i oni su, oživotvorujući jezična načela zagrebačkih slovničara, svakako prinosili ukupnoj slici književnoga jezika 19. stoljeća, istodobno upisujući u svoj tekst i obilježja zavičajnoga, dijalektnoga idioma. Takve sam autore nastojala izvući iz slavonskoga književnojezičnoga prostora ruba i zaborava. Da, možda jest klizak teren, ali mislim da se nisam pokliznula; čitati ih iznova, i to jezikom izvornim, neprilagođenim a kakav, uglavnom, nismo imali prilike čitati u izdanjima tijekom 20. st. - odabranim sam autorima nastojala ponuditi nova istraživačka (dijalektološka, jezičnopovijesna, etnološka, sociološka, kulturološka...) čitanja.

VOLIM JAHANJE

Kakav je osjećaj bio prvi put stati pred studente: nadmoćan, ugrožavajući, u smislu da oni tebe ugroze svojim pitanjima ili znanjem, koje tebi možda nedostaje?

- Nikad se pred studentima nisam tako osjećala, pa ni u svojim profesorskim počecima. Uvijek sam sa studentima imala vrlo dobar odnos, prijateljski i suradnički pa nemoći i ugrozi nije bilo mjesta. Učiti studente, ali i od studenata, dijeliti s njima nove spoznaje - to mi je i najljepši dio ovoga posla.

Neovisno o godinama i znanstvenom stažu, neki neosvojeni jezikoslovni vrh sigurno imaš?

- Tih je vrhova mnogo, ne jedan. Znanstvenih je izazova nebrojeno, a toliko i mogućih osvajanja "znanstvenih vrhova". Zapravo, pred svakim se istraživačkim projektom nađem na novom početku, bez obzira na to koliko sam "vrhova" do tada dotaknula; oni mi uvijek daju novu motivaciju. Sljedeći pred kojim stojim? Zakoračiti mi je u prvu polovinu 20. stoljeća i istražiti ponajprije zavičajnu građu te upotpuniti filološke spoznaje o toj ne tako daleko jezičnoj prošlosti.

"Načula" sam da si se odvažila na nešto što si mislila da ne možeš? Što slijedi nakon jahanja? Skok padobranom?

- E sad, to s jahanjem... Ima li ono doista veze s novim pubertetom, ili u životu za sve postoji neko pravo vrijeme, pa onda i za jahanje, na to doista ne znam odgovoriti (ili je to figa u džepu?). Prava

je istina da je strah od konja bio toliki da mi ni danas mnogi ne vjeruju da sam bila u stanju prevladati ga. Ne ću tvrditi da mi nešto osobito dobro ide, ali uživam više nego što sam očekivala. A ponosna je i kći kojoj, dakako, jahanje ide bolje nego mami. Zapravo, obje se jako dobro zabavljamo. A što se tiče skoka padobranom? Hm? Možda, kada dođe pravo vrijeme...

Kako se opuštaš nakon zamornog akademskog posla i svakodnevice?

- Vremena za opuštanje doista nemam mnogo. Uz jahanje to su i trenutci druženja s prijateljima, najčešće vikendima. Volim se provozati biciklom, prošetati svoje pse Sunčicu i Srećka, sa sinom odmjeriti snage u pokloj računalnoj igrici... No ipak, jahanje je na prvom mjestu!

Narcisa VEKIĆ

IZVAN PODJELA

Nastojim biti korektna sa svima

Kako komentiraš jezična prepiranja, podmetanja... I uspijevaš li se iz toga isključiti (profesionalno pa i emocionalno), ili si uvučena?

- U jezična se prepiranja i podmetanja ne uključujem, ni izravno ni neizravno. Nastojim doista održati korektne odnose i sa svojim istomišljenicima i neistomišljenicima. U svakom poslu ima sukoba mišljenja, razmimoilaženja, drukčijih pogleda, nije jezikoslovlje u tom iznimka. Osobito cijenim upravo one koji (profesionalno) prihvaćaju različitost pristupa jezikoslovnim pitanjima pa čak i kad se s tim različitostima uopće ne slažu. U takvim osobama prepoznajem veličine i uzore koje i sama nastojim slijediti. A njih je doista među profesorima, osječkim i zagrebačkim, nemali broj.

I prijašnja su nas jezikoslovna razdoblja podučila koliko je bitno ne nijekati tradiciju, nego ju baštiniti..